

ZNANSTVENI SKUP

11. Dani Ranka Marinkovića

Transgresivne poetike i prakse u stvaralaštvu
Ranka Marinkovića i njegovih suvremenika

14. – 17. rujna 2023.
Komiža

KNJIŽICA SAŽETAKA

11.

**Dani
Ranka
Marinkovića**

Komiža 2023.

ORGANIZACIJSKI I PROGRAMSKI ODBOR DANA RANKA MARINKOVIĆA

GRAD KOMIŽA

Tonka Ivčević, gradonačelnica, dipl. oec.

Luca Bogdanović, ravnateljica Gradske knjižnice Ranko Marinković, mag. bibl.

HRVATSKA AKADEMIJA ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Akademik **Pavao Pavličić**, Razred za književnost HAZU

Dr. sc. **Martina Petranović**, Odsjek za povijest hrvatskoga kazališta HAZU

ODRŽAVANJE SKUPA FINANCIJSKI PODUPIRU

Grad Komiza

Zaklada Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti

Splitsko-dalmatinska županija

Ministarstvo znanosti i obrazovanja RH

ZNANSTVENI SKUP

11. Dani Ranka Marinkovića

Transgresivne poetike i prakse u stvaralaštvu Ranka Marinkovića i njegovih suvremenika

14. – 17. rujna 2023.
Komiža

GRAD KOMIŽA

Program

Četvrtak, 14. rujna 2023.

Dolazak sudionika u Komižu

Petak, 15. rujna 2023.

9:00 Gradsko groblje, Komiža
Polaganje vijenaca na grobove
Ranka Marinkovića i Jakše Fiamenga

10:00 Galerija Boris Mardešić, Komiža
ZNANSTVENI SKUP
11. DANI RANKA MARINKOVIĆA
Transgresivne poetike i prakse u stvaralaštvu
Ranka Marinkovića i njegovih suvremenika

10:00 – 10:30 Pozdravni govori i svečano otvaranje skupa

PREDSTAVLJANJE ZBORNIKA

10. Dani Ranka Marinkovića. Kolo oko Marinkovića,
ur. **Martina Petranović**, Grad Komiža,
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti,
Komiža, Zagreb, 2020.
Govore **Kristina Peternai Andrić**
i **Mirna Sindičić Sabljo**.

10:30 – 11:00 PLENARNO PREDAVANJE
Kristina Peternai Andrić,
Skica za pojam transgresije

11:00 – 12:00 PRVA SESIJA ZNANSTVENOGA SKUPA

Moderira Lana Molvarec

1. **Ivana Žužul – Tvrtko Vuković**, Namjene prekoračenja. O djelovanju Marinkovićeve književne transgresije
2. **Andrea Milanko**, Prinudeni ponavljati: transgresivne prakse u romanu *Zajednička kupka*
3. **Ana Tomljenović**, „Logika ježa“: fragment u Marinkovićevim *Prozama*
Rasprava

12:15 – 13:45 DRUGA SESIJA ZNANSTVENOGA SKUPA

Moderira Marina Protrka Štimatec

1. **Lana Molvarec**, Pitanje čovjeka. *Kiklop* i *Aretej*: usporedno čitanje
2. **Magdalena Dyras**, Identitetske transgresije u prozi Vladana Desnice
3. **Luka Šeput**, „Ljepota u stvari“: poetički konzervativizam kasnog Ujevića
4. **Bruno Kragić**, Frano Lasić i Boris Dvornik kao marinkovićevski likovi u ekranizaciji *Kiklopa*
5. **Mirna Sindičić Sabljo**, Marinkovićevi intervjui kao prostor autorskog samooblikovanja
Rasprava

14:00 Ručak

19:00 Prezentacija **Geoparka Viški arhipelag**,
Kulturni centar Ivan Vitić

Subota, 16. rujna 2023.

Galerija Boris Mardešić, Komiža

9:30 – 11:00 TREĆA SESIJA ZNANSTVENOGA SKUPA

Moderira Ana Gospić Županović

1. **Leszek Małczak**, U potrazi za smislom života. „Galerija živih ljudi koji su zbog životnih okolnosti dovedeni na rub psihičkoga sloma“ ili o junacima Marinkovićevih jadranskih novela u poljskim prijevodima
2. **Ana Lederer**, *Kiklop* u gostima
3. **Milka Car**, *Gloria* Ranka Marinkovića na njemačkome govornom području. Translatološki i transgresivni aspekti kazališnoga transfera
4. **Zrinka Stričević Kovačević**, Ranko Marinković u Slovačkoj
5. **Perina Meić**, Izvedba Marinkovićeve *Glorije* u Mostaru (1965.)
Rasprava

11:15 – 12:45 ČETVRTA SESIJA ZNANSTVENOGA SKUPA

Moderira Martina Petranović

1. **Joško Božanić**, *Glorija* iz Poseljo. Ranko Marinković kao baštinik pripovjedne poetike facende otoka Visa
2. **Marina Protrka Štimec**, Prekoračenja i perspektive u Marinkovićevoj *Gloriji*
3. **Ana Gospić Županović**, Kritički diskurzi i čitanja povodom Parove postavke *Glorije* na Dubrovačkim ljetnim igrama
4. **Igor Tretinjak**, *Glorija* kao točka spajanja i razdvajanja tradicionalnog i suvremenog lutkarstva
5. **Nataša Govedić**, *Glorija* i njezini zatvori privilegiranosti
Rasprava

13:00 – 14:15 PETA SESIJA ZNANSTVENOGA SKUPA

Moderira Ana Lederer

1. **Igor Medić**, Marinkovićeve igre srednjovjekovnim izvedbenim oblicima
2. **Dubravka Crnojević Carić**, Dosezanje *Glorije* u *Pustinji* – Ranko Marinković i ludizam
3. **Ivana Slunjski**, Zgušnjavanje tjeskobe: distopijske petlje i eskapizmi *Dezertera*
4. **Martina Petranović**, Anočičevo scensko čitanje Marinkovićeva *Kiklopa*
Rasprava i zaključne riječi

14:30 Ručak

19:00 **Kaštel Komuna**, Komiža

Književna večer **Joška Božanića: Facende otoka Visa**
Facende iz knjige **Joška Božanića Viški facendijer**
kazuju **Joško Božanić, Tonko Božanić Gruje, Siniša Brajčić i Božo Barać**

Nedjelja, 17. rujna 2023.

Izlet na otok **Biševo** i obilazak
Centra za posjetitelje **Modra špilja**.

15:00 Odlazak sudionika iz Komiže

Knjižica sažetaka

Joško Božanić

Prof. emeritus, Filozofski fakultet, Split
josko.bozanic@gmail.com

Glorija iz Poseljo. Ranko Marinković kao baštinik pripovjedne poetike facende otoka Visa

Ranko Marinković, kao otočanin, baštinik je bogate tradicije pripovijedanja facendi – usmenih nefikcionalnih humori-
stičkih priča koje je sačuvala oralno-auralna kultura medi-
teranskog prostora Hrvatske sve do danas. Mnoge likove iz
zbirki novela *Proze i Ruke* kreirao je Marinković prema liko-
vima ove dominantne vrste usmene književnosti otoka Visa
pa su te likove mogli prepoznati mnogi Višani čitajući Ma-
rinkovićeve novele. Humor ovih otočkih facendi temelji se
često na paradoksu, na potrebi da se ismiju ljudske slabosti
pa i vlastite, da se izazovu reakcije likova koje će ih izložiti
smijehu kao obliku kolektivne katarze. Autor izdvaja i po-
drobnije analizira jednu facendu iz viških sela (Glorija iz
Poseljo) o popu i remeti koji obojica u svom govoru imaju za
poštalicu psovku Gospe (Enti Gospù). Motiv podizanja
djevojke na oltar umjesto razbijenog gipsanog kipa Gospina
koji je nespretnom remeti pao i razbio se na podu sakristije
i ideja da njegova kćerka glumi Gospu na oltaru ušli su iz
facende u Marinkovićevu dramu *Glorija*.

Milka Car

Odsjek za germanistiku, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
mcar@ffzg.hr

Glorija Ranka Marinkovića na njemačkome govornom području. Translatološki i transgresivni aspekti kazališnoga transfera

Drama Ranka Marinkovića *Glorija* iz 1955. godine prevedena je na njemački jezik i igrana je u kazalištima njemačkoga govornog područja, točnije u renomiranome bečkom kazalištu Burgtheater. Pored kratkoga historijata kazališne recepcije hrvatske dramatike na njemačkom govornom području, odnosno fenomena kazališnih gostovanja, prikazat će se okolnosti inscenacije Marinkovićeve drame te odjeci izvedbe drame *Glorija*. Posebna pažnja posvetit će se prijevodu Marinkovićeve drame na njemački jezik, nastalome iz pera prevoditeljice i autorice Božene Begović *Gloria. Ein Mirakel in 6 Bilder*. Prijevod se čuva u arhivu Odsjeka za povijest hrvatskog kazališta Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Pored analize stilskih i translatoloških osobitosti toga neobjavljenog prijevoda, prijevod na njemački jezik shvaća se kao kulturni artefakt sa svojim djelovanjem u kulturnom i teatrološkom polju u osloncu na načela Itamara Evan-Zohara i njegovu teoriju polisustava. Božena Begović prikazat će se na temelju toga ne samo kao iznimno produktivna akterica kulturnoga transfera, nego će se njezin prijevod kontekstualizirati kao translatološki i transgresivni fenomen u „gustome sustavu“ (M. Csáky, 1996) kulture.

Dubravka Crnojević Carić

Odsjek za dramaturgiju, Akademija dramske umjetnosti,
Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
dubravkacc5@gmail.com

Dosezanje *Glorije* u *Pustinji* – Ranko Marinković i ludizam

Rad će se baviti komparacijom podastrih a mnogostrukih i mnogoznačnih odnosa između „svijeta kulture“ i „svijeta života“ u dramskim komadima *Glorija* i *Pustinja* te odabranih eseja okupljenih u knjizi *Nevesele oči klauna* u kojima Marinković tematizira razne izvedbene prakse, pa tako i fenomen dodjeljivanja, prihvaćanja/odbijanja te igranja uloga, glume, „pozornice“ (suigre onoga koji „izvodi“ i onoga koji „gleda“), kao i odnos imaginacije, uspomena i memorije te, uvijek prisutno, i ono „neiskazivo“. Analiziraju se transgresivne neiskazivog u manifestacije tjelesne memorije (osjetilno i emotivno pamćenje), a upravo na platformi što ju nude pozornica, kazalište, igra, ludizam.

Magdalena Dyras

Institut za slavensku filologiju,
Jagelonsko sveučilište u Krakovu, Krakov, Poljska
magdalena.dyras@uj.edu.pl

Identitetske transgresije u prozi Vladana Desnice

Romani i pripovijetke Vladana Desnice neiscrpan su izvor za analizu identitetskih kategorija koje se može tumačiti različitim pristupima. Izlaganje će približiti problem odnosa između identiteta i tijela u prozi Vladana Desnice, ukazati na strategije prelaženja granica tjelesnosti i otvaranja onome što je izvan tijela. U izlaganju će se nastojati interpretirati propadanje tjelesnog i duhovnog tijekom vremena te značenje fenomena starosti kao individualnog iskustva prolaznosti. Postavit će se pitanja o mogućnost prevladavanja zarobljenosti tijelom. Analizirat će se roman *Proljeća Ivana Galeba* i odabrane pripovijetke Vladana Desnice kako bi se ukazalo na strategije odgovora na ograničenja koje nameće čovjekovo tjelesno stanje.

Ana Gospić Županović

Odjel za kroatistiku, Sveučilište u Zadru, Zadar
agospic@unizd.hr

Kritički diskurzi i čitanja povodom Parove postavke *Glorije* na Dubrovačkim ljetnim igrama

U radu će se istražiti kontekst nastanka, osnovna obilježja i kritički osvrti povodom Parove inscenacije *Glorije* na Dubrovačkim ljetnim igrama 1980. godine. Osobiti naglasak bit će pritom stavljen na poimanje i tretman otvorenog prostora izvedbe predstave na Boškovićevoj poljani, a u kontekstu rasprava o ambijentalnim značajkama festivala odnosno dubrovačkih scenskih prostora te uopće redateljevih zapazanja i načela o korištenju scenskoga prostora kao kazališne metafore.

Nataša Govedić

Odsjek za dramaturgiju, Akademija dramske umjetnosti,
Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
ngovedic@gmail.com

Glorija i njezini zatvori privilegiranosti

Iako se u recepciji Marinkovićeve drame *Glorija* često stavlja naglasak na „pasivnu“ instrumentaliziranost i objektivizaciju protagonistice institucionalnim mehanizmima crkve i cirkusa, ovo izlaganje razmatra mogućnost da autor istražuje i svojevrsnu „aktivnu“ odluku Glorije ili Magdalene ili Jagode da ostane unutar institucionalne privilegiranosti ili „zaštićene zone“ dvaju ekskluzivnih institucija. Biti dio toliko „samosvojnih“ sistema izvedbe kao što su cirkus i crkva veoma je udaljeno od sudjelovanja u rutini poslovne i socijalne svakodnevice, a Marinkovićeva protagonistica kao da ne želi istupiti iz *zatvorske izolacije* obiju institucija. Izlaganje podcrtava koliko je Gloriji/Magdalenini/Jagodi bitno aktivno uspostaviti performativnu samosvojnost – i premda se junakinja još uvijek ne usuđuje govoriti o vokaciji glumice, primjerice angažiranoj u *trećoj* „ekskluzivnoj instituciji“ ili kazalištu (Jagoda radije bira funkciju ili akrobatkinje ili časne sestre), čini se da autor slojevito istražuje duboku glumstvenost protagonistice, kao i granice glume na relaciji posvećeno/spektakularno.

Bruno Kragić

Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb
bruno.kragic@lzmk.hr

Frano Lasić i Boris Dvornik kao marinkovićevski likovi u ekranizaciji *Kiklopa*

U izlaganju pod naslovom „Frano Lasić i Boris Dvornik kao marinkovićevski likovi u ekranizaciji *Kiklopa*“ će se usporediti opis i karakterizacija dvaju likova, glavnog i jednog sporednog u romanu *Kiklop* i u ekranizaciji romana te utvrditi koliko su filmska utjelovljenja Marinkovićevih likova „vjer-na“ predlošku, a koliko se od njega odmiču, odnosno koliko su tumači tih likova, Frano Lasić i Boris Dvornik unijeli u njih vlastite glumačke osobnosti ostvarivši ne samo „prijenos“ značenja iz predloška nego, još i više, dijalog s predloškom.

Ana Lederer

Odsjek za povijest hrvatskog kazališta
Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe
Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb
ledererana@gmail.com

Kiklop u gostima

Kiklop Ranka Marinkovića u scenskoj adaptaciji i režiji Koste Spaića, amblematska predstava Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu od svoje praizvedbe 12. veljače 1976. do 1983. odigrana je 123 puta, pa obnovljena 1986. godine (10 izvedbi), ali je ostvarila i nekoliko važnih gostovanja. Sudjelujući u proslavi 200-te godišnjice bečkoga Burgtheatera, Drama Hrvatskoga narodnog kazališta u Zagrebu dvije je večeri zaredom gostovala svojim reprezentativnim predstavama – *Kiklopom* Ranka Marinkovića u režiji Koste Spaića (6. prosinca 1976.) i *Hasanaganicom* Milana Ogrizovića u režiji Dine Radojevića (7. prosinca 1976.) – što je u dosadašnjoj povijesti ujedno i jedino gostovanje našeg nacionalnoga kazališta na pozornici toga znamenitog teatra. Rad će se prije svega fokusirati na recepciju *Kiklopa* u Austriji, kao i na druga gostovanja – na Sterijinom pozorju u Novom Sadu pa potom u Narodnom pozorištu u Beogradu 1976. te i u Teatro Stabile u Trstu 18. studenog 1980. godine.

Leszek Małczak

Institut za slavensku filologiju,
Šlesko sveučilište u Katowicama, Katowice, Poljska
lmalczakster@gmail.com

U potrazi za smislom života. „Galerija živih ljudi koji su zbog životnih okolnosti dovedeni na rub psihičkoga sloma“ ili o junacima Marinkovićevih jadranskih novela u poljskim prijevodima

U istraživanjima poljske recepcije Marinkovićeva djela treba uzeti u obzir nekoliko perspektiva, odnosno nekoliko razina recepcije. Prva, koja se odmah nameće, sam je međujezični prijevod zajedno sa svim paratekstovima koji prate prijevod, drugu razinu čine kritike poljskih prijevoda, a treća su tekstovi o Marinkovićevim djelima koja nisu prevedena na poljski jezik. U kritikama se zapaža da su junaci jadranskih novela duboko psihološki karakterizirani, s mračnim unutrašnjim dvojabama, puni nedorečenosti, svjesno nedovršeni. Jedan od kritičara, pišući o zbirci novela objavljenoj 1958. pod naslovom *Karneval*, ustvrđuje da je u pitanju „galerija živih ljudi koji su zbog životnih okolnosti dovedeni na rub psihičkoga sloma, ljudi koji gorljivo traže smisao vlastita života“. Zanimljivom se čini također opaska da je od dvoje prevoditelja Halina Kalita pokazala preciznost i lakoću u slikanju unutrašnjih monologa dok je Zygmunt Stoberski po mišljenju recenzenta savršen u opisima realija, ali u opisima psihičkih stanja u njegovim prijevodima u prvi plan izbija ukočenost i nespretnost u pronalaženju poljskih sinonima leksičkih suptilnosti hrvatskog izvornika. U izlaganju će se, na temelju svih spomenutih

tekstova, analizirati način prikazivanja junaka Marinkoviće-
ćevih jadranskih novela u poljskim prijevodima, koje su u
Poljskoj imale najbolju recepciju od svih njegovih knjiga
prevedenih na poljski jezik, ponajprije zbog povoljnog vre-
mena i kulturnopolitičkog konteksta u kojem su objavljene.

Igor Medić

Odjel za hrvatsku i europsku književnost srednjega vijeka,
Staroslavenski institut, Zagreb
imedic@stin.hr

Marinkovićeve igre srednjovjekovnim izvedbenim oblicima

Na tragu iscrpne i poticajne analize dramskih žanrova Ranka Marinkovića koju je Nikola Batušić objavio 1984. godine te na podlozi novijih interpretacijskih rasvjetljavanja različitih aspekata Marinkoviće-
ćeva opusa koje su u svojim po-
mnim i kreativnim čitanjima ponudile Morana Čale i Lada Čale Feldman, izlaganje će se pozabaviti temom potencijal-
ne transgresivnosti Marinkoviće-
ćevih na prvi pogled začud-
nih žanrovskih izbora srednjovjekovne provenijencije, mi-
rakla *Glorija* i sotije *Pustinja*, ali i usporedivim igrama litur-
gijskim toposima u njegovoj prozi, osobito u romanu *Kiklop*. Pritom će se, u dosluhu s istraživanjima Françoisa Coorena (2010.), nastojati analizirati načini na koje pojedine žanrovske oznake i pojedini izvedbeni obrasci koje one po-
drazumijevaju, oblikuju dijaloške situacije u kojima se liko-
vi postupno razvlašćuju dok njima počinje upravljati upra-
vo njihov jezik.

Andrea Milanko

Odsjek za kroatistiku, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
amilanko@ffzg.hr

Prinudeni ponavljati: transgresivne prakse u romanu *Zajednička kupka*

Antiroman *Zajednička kupka* za svoj sadržaj uzima romanesknu formu. Naime, tematizacijom pripovjedne situacije, njezinim uvlačenjem u dijegetičku razinu, roman opetovano opstruira vlastitu konstrukciju, po modelu Sterneova *Tristrama Shandyja*. Međutim, baš kao što je potonji roman razotkrio posljedice prekoračenja pripovjedne situacije, tako i Marinkovićev iskorištava transgresiju za vlastitu konstituciju. U prelascima s jedne dijegetičke razine na drugu odvija se fina razmjena značenja i emocija, a prijenos (transfer) među razinama formulira se po modelu psihoanalitičkog transfera. U izlaganju ću, dakle, istražiti mehanizme pripovijedanja (ne)sukladne sa psihoanalitičkim konceptima prijenosa između psihoanalitičara i analiziranog, kao i modalitete njihove komunikacije kao što su šutnja, otpor i projekcija.

Lana Molvarec

Odsjek za kroatistiku, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
lmolvare@ffzg.hr

Pitanje čovjeka. *Kiklop i Aretej*: usporedno čitanje

Izlaganje će biti posvećeno pitanju antropoloških predodžbi u Marinkovićevu *Kiklopu*. Kako *Kiklop* gradi konstrukciju čovjeka, ali i uspostavlja filozofske sustave o pitanju čovjekove prirode kroz mehanizme polifonije i dijalogičnosti? Na koje načine čovjek u *Kiklopu* doživljava preobrazbu u neljudsko, životinjsko, čudovišno? Ispitat će se načini posvećivanja ili unižavanja ljudske prirode u filozofskim, književno-poetičkim i političkim aspektima. Pritom će se pažnja posvetiti specifičnom kronotopu u kojem se priča odvija. Na posljetku će se hod povijesnog vremena i antropološka problematika dovesti u vezu s Marinkovićevim književnim, ne toliko suvremenikom, koliko suputnikom u jednom odsječku vremena: Miroslavom Krležom. Godine 1959. Krleža objavljuje svoju posljednju dramu *Aretej* koja u svoje središte postavlja problem hoda povijesnog vremena, svjetski rat, prirodu čovjeka i granice te nadilaženje granica ljudskog, životinjskog, realnog i mitološkog. Usporednim čitanjem, među ostalim, osvijetlit će se i književni odnos te dvojice velikih autora.

Perina Meić

Filozofski fakultet, Sveučilište u Mostaru, Mostar

perinaxmeic@gmail.com

Izvedba Marinkovićeve *Glorije* u Mostaru (1965.)

Godine 1965. u Narodnom pozorištu u Mostaru izvedena je drama Ranka Marinkovića *Glorija*. Redatelj predstave nastale na temelju Marinkovićeve drame bio je Želimir Orešković. U radu će se, na temelju arhivskoga materijala, pokušati napraviti rekonstrukcija kazališne poetike predstave. Analizirat će se odjeci spomenute izvede u kazališnim i drugim publikacijama.

Kristina Peternai Andrić

Odsjek za hrvatski jezik i književnost, Filozofski fakultet,

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek

kpeterna@ffos.hr

Skica za pojam transgresije

Koncept transgresije kao polazište za razmatranje granica, normi i prekršaja u kulturnom i društvenom kontekstu danas je sveprisutan. Namjera je izlaganja skicirati načine na koji se transgresija razumijeva i koristi u suvremenoj književnoj i kulturnoj teoriji kroz različite perspektive i interpretacije, često interdisciplinarno. Nadalje, pokušat će se ukazati na potencijalnu ulogu transgresivnosti pri pokretanju promjena u značenju normi, vrijednosti i konvencijama, kako u smislu kreativnosti i inovativnosti umjetničkog izraza, tako i u smislu osnaživanja identiteta marginaliziranih skupina. Ipak, kao i svaki drugi teorijski koncept, transgresija je izložena izvjesnim ograničenjima koja će se u radu pokušati identificirati u odnosu na ovisnost o kulturnom kontekstu; višeznačnost pa i subjektivnost u recepciji; neizbježivu promjenjivost, odnosno izlišnost što se javlja kroz postupnu prihvaćenost određenih granica i normi... i drugih elemenata.

Martina Petranović

Odsjek za povijest hrvatskog kazališta
Zavoda za povijest hrvatske književnosti, kazališta i glazbe
Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb
martina_petranovic@yahoo.com

Anočićevo scensko čitanje Marinkovićeve *Kiklopa*

Više od četrdeset godina nakon znamenite Spaićeve režije *Kiklopa* u Hrvatskome narodnom kazalištu u Zagrebu (1976.), scenskoga uprizorenja kultnog romana Ranka Marinkovića uhvatio se redatelj Saša Anočić u GDK Gavella 2019. godine. Anočić uz režiju potpisuje i dramaturgiju i scenografiju, a cilj je rada utvrditi mehanizme, principe i postupke kojima Anočić pristupa transponiranju Marinkovićeve proze u kazališnu predstavu. Pritom će se posebna pozornost usmjeriti na Anočićeve dramaturške i redateljske odluke kao i na transgresivne etičke i estetičke potencijale i rezultate Anočićeve kazališnoga čitanja Marinkovićeve predloška.

Marina Protrka Štimec

Odsjek za kroatistiku, Filozofski fakultet
Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
mprotrka@ffzg.hr

Prekoračenja i perspektive u Marinkovićevoj *Gloriji*

Paralelizmi i simetrije u oblikovanju likova i zapleta, scena i dijaloga, upotreba alegorijskog i metaforičkog u drami *Glorija* Ranka Marinkovića upućuje na važnost vizure i perspektive i likova i gledatelja. Razlike među njima impliciraju i adekvatnu upotrebu citata i intertekstualnih dramskih kolaža koji će poslužiti kao izražajno sredstvo i kao agens dramskog zapleta. Narativne konvencije u oblikovanju likova pri tom su povezane i s prekoračenjima u metatekstualnom korištenju dramskih žanrova, pokreta i stilova (*commedia dell'arte*, lutkarska predstava, mirakul, teatar apsurda). Njihova se upotreba reflektira i u tematskom prijenosu koji, kao i u drugim Marinkovićevim tekstovima, pretpostavlja problematiziranje odnosa istinitosti stvarnog i izmišljenog, odnosno slobode i nužnosti u razumijevanju igre i mimeze.

Mirna Sindičić Sabljo

Odjek za francuske i iberoromanske studije
Sveučilište u Zadru, Zadar
msindici@unizd.hr

Marinkovićevi intervjui kao prostor autorskog samooblikovanja

Suvremeni proučavatelji književnosti (J. Rodden, G. Yanoshevsky, D. Martens i C. Meurée itd.) ukazuju da su književni razgovori svojevrstan izvedbeni prostor pogodan za autorsko samooblikovanje. Hibridan su žanr koji otvara niz zanimljivih pitanja o autorstvu, autorskom pozicioniranju, interakciji medija i pozicioniranju književnosti u kulturi. John Rodden (2001.) objavljene razgovore s književnicima smatra oblikom „književnog performansa“ zato što se tijekom interakcije oblikuje slika autora. Namjera ovog izlaganja analizirati je, kombinacijom metoda pomne analize sadržaja i kritičke analize diskursa, četrnaest razgovora objavljenih u knjizi *Nevesele oči klauna. Članci, eseji, dijalozi, portreti*. U razdoblju od početka šezdesetih do sredine osamdesetih godina 20. stoljeća Ranko Marinković razgovarao je s novinarima *Vjesnika*, *Dela*, *Telegrama*, *Scene*, *15 dana*, *Politike*, *Arene*, Radio Beograda i Radio Zagreba te tom prilikom progovarao o stvaralačkom procesu, književnim nagradama, drami i kazalištu, vlastitom poimanju svrhe književnosti itd.

Ivana Slunjski

Plesna i kazališna kritičarka i teatrologinja, Zagreb
is.danceresearch@gmail.com

Zgušnjavanje tjeskobe: distopijske petlje i eskapizmi *Dezertera*

U radu se istražuje redateljski prosede Saše Božića u predstavi *Dezserter* temeljen na prepletanju elemenata distopijskoga filma te menipejskih elemenata pripovjedno i sadržajno utkanih u strukturu Marinkovićeve *Kiklopa*, na kojem predstava polazišno počiva. Pritom se izvedbeno oblikovanje anticipacijske tjeskobe i ugodajnost skore kataklizme razmatraju kao načelo gradnje scenskoga realiteta koje društvenu paranoju kao kronično stanje reflektira u pojedinačnoj psihozi, omogućujući supostojanje različitih stvarnosnih razina. Sadašnjost koja se rastače slutnjom budućega istodobno se ukotvljuje ironiziranjem, parodiranjem, prenaglašavanjem, kontrastiranjem i drugim postupcima očuđavanja, ali i kritiziranja postojećega stanja stvari, kultiviranim u romanu, a ekstrahiranim dramaturškim i redateljskim potezima.

Zrinka Stričević Kovačević

Katedra za slovački jezik i književnost,
Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
zkovacevic@ffzg.hr

Ranko Marinković u Slovačkoj

Iako je, zahvaljujući prevoditelju Andreju Vrbackom, drama *Glorija* Ranka Marinkovića slovačkim kazalištarcima bila dostupna već 1957. godine, na pozornicu je postavljena 1971., u prijevodu kazališnog kritičara i prevoditelja Branislava Chome. U režiji Ota Katuše, premijerno je izvedena 2. listopada 1971. godine na pozornici bratislavskog kazališta *Nová scéna*, koje je njome otvorilo svoju 25. kazališnu sezonu. U to vrijeme Čehoslovačka je u razdoblju tzv. normalizacije, odnosno razdoblju kada je komunistička vlast pokušavala društvo vratiti u pedesete godine, što je značilo i pojačanu cenzuru na svim područjima, pa tako i u kazalištu. Stoga se može pretpostaviti kako je predstava došla na repertoar zahvaljujući tomu što je Marinkovićeva *Glorija* u Slovačkoj prezentirana kao angažirana drama. Unatoč tomu, kao i kritičarima koji su isticali mane teksta, predstava je doživjela veliku popularnost kod publike. Za to je zasigurno zaslužan i redatelj O. Katuša, koji je uspješno iskoristio sugestivnu sredinu (samostan i cirkus), atraktivnu za kazališnu izvedbu, te misaono bogatstvo teksta. Paradoks između prezentacije drame i prijema publike, dodatan je razlog zašto je Marinkovićeva *Glorija*, uz svoju neospornu kvalitetu dramskog teksta, zauzela značajno mjesto u pregledu doprinosa hrvatske drame slovačkoj kulturi, odnosno dala doprinos bogatim povijesnim hrvatsko-slovačkim kazališnim vezama.

Luka Šeput

Matica hrvatska, Zagreb
luka.seput@gmail.com

„Ljepota u stvari“: poetički konzervativizam kasnog Ujevića

Pjesništvo Tina Ujevića u posljednjoj stvaralačkoj fazi, koja traje od druge polovice 1930-ih do pjesnikove smrti 1955., znatno je konvencionalnije u odnosu na bogato intertekstualno tkanje prvih dviju zbirki, *Lelek sebra* i *Kolajna*, kao i u odnosu na avangardne pjesme iz 1920-ih godina, ali i u odnosu na misaone i socijalne pjesme u čijim podlogama leže razne utopijske projekcije, a koje su najvećim dijelom okupljene u zbirkama *Auto na korzu* i *Ojađeno zvono*. Dio pjesama iz posljednje faze, uglavnom objavljenih u zbirci *Žedan kamen na studencu* (1955.), ostvaren je u obliku konvencionalnih lirskih žanrova, kao što su pejzažna pjesma ili poetska veduta, a neke pjesme posvećene su fenomenološkom opisu pojedinih predmeta iz materijalne zbilje (Zoran Kravar ovaj tip Ujevićevih pjesama opisao je kao „Dinggedichte“). Usporedo sa sužavanjem tematskoga horizonta u kasnog Ujevića mijenja se i jezik njegove poezije pa govor lirskoga iskazivača postaje daleko komunikativniji te je sada ustrojen u svrhu izlaganje teme, a ne u svrhu kreiranja novoga poetskoga jezika. U radu će se stoga opisati ovaj tip pjesama u kasnoga Ujevića kako bi se pokazalo pjesnikovo odustajanje od različitih vidova transgresije (subjekta, povijesti) koji su obilježavali ranije faze, kao i opisati neki anti-modernistički elementi što se pojavljuju u ovom dijelu poetskoga opusa.

Ana Tomljenović

Odsjek za komparativnu književnost, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
atomljen3@ffzg.hr

„Logika ježa“: fragment u Marinkovićevim *Prozama*

Nastavljajući diskusiju koju je započeo Pavao Pavličić, a u kojoj se razmatra pitanje cjelovitosti i zaokruženosti Marinkovićeve zbirke *Proze*, u radu ću pokušati istražiti kako se žanr fragmenta provlači ne samo kao određenje pojedinih tekstova zbirke nego i kao motiv koji ih paradoksalno povezuje. Marinkovićevu igru fragmentom u *Prozama* dovest ću u vezu s poimanjem fragmenta koje zatječemo u jenskih romantičara, počevši od Fridricha Schlegela koji tvrdi da fragment treba biti „zaokružen u sebi poput ježa“. Istražujući kako se logika fragmenta – koju Philippe Lacou-Labarthe i Jean-Luc Nancy nazivaju „logikom ježa“ – provlači Marinkovićevnom zbirkom, u radu ću uputiti na sponu između fragmenta i romantičke ironije te značaja fragmenta u krugu metaliterarnog razmatranja uvjeta priopćavanja.

Igor Tretinjak

Odsjek za kazališnu umjetnost, Akademija za umjetnost i kulturu,
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek
itreti@gmail.com

Glorija kao točka spajanja i razdvajanja tradicionalnog i suvremenog lutkarstva

Gotovo cijelim tijekom svoga postojanja lutka je pokušavala dostići vizualno i izvedbeno savršenstvo čovjeka, gradeći po uzoru na njega vlastiti izgled, pokret i izraz. Kad je krajem 19. stoljeća, zahvaljujući tehnički usavršenim marionetama, stigla nadomak cilja, lutkarski su teoretičari i umjetnici napravili zaokret, maknuvši čovjeka s pozicije lutkinog uzora i okrenuvši je njoj samoj, njenoj artificijelnosti, karakteristikama i mogućnostima. U drami *Glorija* Ranko Marinković je „nastavio“ putevima tradicionalnih lutkara, dostigavši njihov ideal i lutku doslovce pretvorivši u ženu. Ovaj rad, naslonjen na Marinkovićevu *Gloriju*, fokusirat će se na razvojni put lutke unutar crkvenih zidina, gdje je možemo pratiti od statičnih kipova kao nulte, neanimabilne faze lutkarstva, preko mehaničkih lutaka, kakve su se razvile u srednjem vijeku, do čovjeka u ulozi lutke kao ostvarenog ideala tradicionalnog lutkarstva, ali i važne smjernice u suvremenom lutkarstvu, u kojemu lutka vlastitom pasivnošću, idejom ili uzorom „animira“ čovjeka kao svoju ontološku opreku i tradicionalnog demijurga.

Tvrtko Vuković

Odsjek za kroatistiku, Filozofski fakultet,
Sveučilište u Zagrebu, Zagreb
tvrtkovukovic@yahoo.com

Namjene prekoračenja. O djelovanju Marinkovićeve književne transgresije

Prava je književnost transgresivna, Marinkovićeva je teza koju nije napustio cijeli svoj spisateljski vijek. Ideju transgresije propituje u autopoetičkim radovima, a raznorodna i brojna prekoračenja – fikcije i faksije, lika i autora, uloge i glumca, živog i neživog, smisla i besmisla, sakralnog i profanog, života i pripovijedanja – ugrađuje u svoj prozni i dramski opus. Književni kritičari, teoretičari i povjesničari tome su poetičkom obilježju Marinkovićeve spisateljskog rada pristupali mahom na dva načina. Jedni su s odobravanjem prepoznavali modernističku subverzivnost i njezin antiideologijski potencijal, a drugi su se pitali nije li subverzivnost transgresije naličje autoritarnosti i prisvajanja moći. U ovom radu želimo tu raspravu usmjeriti trećim putem pitajući se o mogućim alternativnim namjenama prekoračenja u Marinkovićevoj književnosti. Može li transgresija, onkraj oporbenjačkog i/ili ideologijskog potencijala, imati emocionalne ili spoznajne učinke te može li djelovati na druge oblike čitateljevih odluka i stavova poput onih o identitetima, suživotu s drugim, empatiji, svjetonazorima ili, zašto ne, ekološkim problemima.

Ivana Žužul

Odsjek za hrvatski jezik i književnost, Filozofski fakultet,
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek
ivana.zuzul@inet.hr

Namjene prekoračenja. O djelovanju Marinkovićeve književne transgresije

Prava je književnost transgresivna, Marinkovićeva je teza koju nije napustio cijeli svoj spisateljski vijek. Ideju transgresije propituje u autopoetičkim radovima, a raznorodna i brojna prekoračenja – fikcije i faksije, lika i autora, uloge i glumca, živog i neživog, smisla i besmisla, sakralnog i profanog, života i pripovijedanja – ugrađuje u svoj prozni i dramski opus. Književni kritičari, teoretičari i povjesničari tome su poetičkom obilježju Marinkovićeve spisateljskog rada pristupali mahom na dva načina. Jedni su s odobravanjem prepoznavali modernističku subverzivnost i njezin antiideologijski potencijal, a drugi su se pitali nije li subverzivnost transgresije naličje autoritarnosti i prisvajanja moći. U ovom radu želimo tu raspravu usmjeriti trećim putem pitajući se o mogućim alternativnim namjenama prekoračenja u Marinkovićevoj književnosti. Može li transgresija, onkraj oporbenjačkog i/ili ideologijskog potencijala, imati emocionalne ili spoznajne učinke te može li djelovati na druge oblike čitateljevih odluka i stavova poput onih o identitetima, suživotu s drugim, empatiji, svjetonazorima ili, zašto ne, ekološkim problemima.

ZNANSTVENI SKUP

11. Dani Ranka Marinkovića

Transgresivne poetike i prakse u stvaralaštvu Ranka Marinkovića i njegovih suvremenika

14. – 17. rujna 2023.
Komiža

GRAD KOMIŽA

KNJIŽICA SAŽETAKA—IMPRESUM

NAKLADNIK

Grad Komiža, Komiža

ZA NAKLADNIKA

Tonka Ivčević, gradonačelnica

UREDнице

Martina Petranović, **Luca Bogdanović**

GRAFIČKO OBLIKOVANJE

Mario Aničić

TISAK

Stega tisak, Zagreb

NAKLADA

40 primjeraka

ISBN 978-953-50731-0-9

ORGANIZATORI SKUPA

Grad Komiža

Hrvatskih mučenika 17, HR 21485, Komiža

Razred za književnost

Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb

Trg Nikole Šubića Zrinskog 11, HR 10000, Zagreb

e-pošta: forum@hazu.hr

Dani Ranka Marinkovića

TRANSGRESIVNE POETIKE I PRAKSE U STVARALAŠTVU RANKA MARINKOVIĆA I NJEGOVIH SUVREMENIKA